

Nr 49.

Av herr Holmbäck, *angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer.*

De ändringar i riksdagens arbetsformer, som slutgiltigt beslötos vid 1949 års riksdag, ha medfört att vårsessionen ej längre drages ut över sommaren utan att riksdagens arbete före sommarferierna avslutas vid månads-skiftet maj—juni. Fördelen härav är uppenbar. På vissa punkter torde emellertid erfarenheten redan ha visat, att de 1949 antagna stadgandena i riksdagsordningen böra ändras, och även på ett par andra punkter synas korrigeringar i riksdagsordningen böra ske. I det följande föreslås ett antal dylika ändringar. Frågan om förvandling av de allmänna beredningsutskotten till ständiga utskott behandlas icke, då förslag därom redan väckts genom motion från annat håll.

1) Stadgandet i 2 § riksdagsordningen, att riksdagens vårsession avslutas senast den 31 maj, medför en stark forcering av kamrarnas arbete under de sista veckorna. Utlåtanden från utskotten strömma då in till kamrarna i sådan mängd, att många, kanske flertalet, av kamrarnas ledamöter icke hinna sätta sig in i samtliga ärenden som komma före. Då utlåtandena måste behandlas före maj månads utgång, bliva kamrarnas föredragningslistor mycket långa, och nattplena måste i viss utsträckning tillämpas. Den långvariga hävd, som nattplena äga i den svenska riksdagen liksom i utländska parlament, utgör icke något försvar för att viktiga ärenden debatteras och avgöras långt efter midnatt. Det torde vara lämpligt, att regeln att riksdagens vårsession skall avslutas den 31 maj eller, i det fall § 2 riksdagsordningen anger, senast den 15 juni ersättes med en regel att före visst datum, förslagsvis den 15 maj, utskotten skola i de ärenden, som remitterats till dem, avlämna utlåtande eller framställning enligt § 58 riksdagsordningen om uppskov, det sistnämnda givetvis i den mån uppskov är tillåtet. Därest behandlingen av framlagda ärenden icke synes föranleda höstsession, synes riksdagen böra kunna besluta, att tidpunkten för avlämnande av utskottsutlåtanden (eller förslag till uppskov till nästa års riksdag) bestämmes till den 1 juni. Om man på dylikt sätt genom riksdagsordningen ger utskotten, som ha vida större möjligheter än kamrarna att på förhand planlägga sitt arbete, instruktion att vara färdiga före viss tidpunkt, kunna de riksdagsdebatter, som utskottsutlåtandena föranleda, förläggas på vida lämpligare sätt än nu. Då man ej är tvungen att bryta själva riksdagsarbetet vid utgången av en viss dag, behöver man ej tillgripa nattplena för att få ärendena behandlade och kan nöja sig med ett färre antal ärenden per debattdag. Någon försening av riksdagens arbete torde i regel

ej bliva följden, då perioden 15—31 maj synes vara tillräcklig för debatt över utskottsutlåtandena. Skulle något år riksdagens arbete dragas ut en eller annan dag in i juni, torde detta bero på att arbetsmaterialet varit överväldigande. En förlängning av riksdagen någon eller några dagar av sådan anledning är fullt motiverad och torde därför ej möta berättigade gensagor.

2) Den snäva begränsning av motionstiden, som stadgas i § 55 under 1 första stycket riksdagsordningen, synes icke stå i god överensstämmelse med de nya reglerna för riksdagens arbetsformer. Stadgandet att motion (som ej föranledes av proposition eller av händelse, som inträffat under riksdagen, eller som icke rör kammare enskilt) skall väckas inom viss kort tid från den dag, då propositionen angående statsverkets tillstånd och behov kom riksdagen till handa, härrör från den tid, då en riksdag förutsattes räcka endast fyra månader och uppskov till följande riksdag med motioners behandling ej var tillåtet. Stadgandet innebär numera ett onödigt band på riksdagsmännens initiativ och på deras arbete. Om en riksdagsman icke hinner med att utarbeta en motion före utgången av femton dagar från den dag, då statsverkspropositionen avlämnades, måste han uppskjuta motionen ett helt år. Detta är olämpligt. Det riktiga synes numera vara, att riksdagsmännen skola äga väcka motioner (som ej föranledas av proposition eller falla under § 55 under 1 femte stycket riksdagsordningen) under en avsevärd tid (t. ex. två månader) från början av vårsessionen samt de första dagarna (t. ex. en vecka) från början av höstsessionen. Skulle det utskott, till vilket motionen remitteras, anse att omedelbar behandling av motionen icke vore förenlig med utskottets övriga arbetsuppgifter, har utskottet alltid möjlighet att begära uppskov till nästa riksdag eller nästa session med ärendets behandling. För att i detta hänseende giva utskotten större frihet torde man böra upphäva den i § 58 tredje stycket tredje punkten riksdagsordningen givna regeln, att ärendes behandling ej må uppskjutas till nästa riksdag, om nya val i hela riket till andra kammaren dessförinnan förrättas, i vad regeln gäller motioner, som ej väckas i anledning av propositioner. Beträffande dylika motioner äro motiven för lagrummet icke av starkare art.

3) § 55 under 1 tredje stycket riksdagsordningen stadgar, att, då behandling av proposition uppskjutits till höstsessionen, motion, som föranledes av propositionen, må väckas sist vid höstsessionens första sammanträde. Om, såsom i regel är händelsen, tiden för väckande av motion i anledning av propositionen gått ut, då beslutet om uppskov fattas, ger detta stadgande en ny motionstid, och i motsatt fall förlänger det motionstiden. Den nya motionstiden (resp. förlängningen av den gamla motionstiden) torde emellertid vara för kort. Den riksdagsman, som önskar väcka motion över proposition, som uppskjutits till höstsession, bör ha möjlighet att väcka motionen inom två eller tre dagar från det höstsessionen börjat sina arbeten. Först den dag, höstsessionen börjar, träffar han nämligen riksdagens övriga ledamöter, och först då blir han alltså i tillfälle att få kontakt med de riksdagsmän, vilka hysa intresse för frågan och vilkas uppfattning och stöd kunna vara av värde för honom.

Riksdagsordningen har icke givit någon ny tid för väckande av motioner i anledning av propositioner, som uppskjutas till nästföljande riksdag. Samma bestämmelser synas i detta hänseende böra gälla som beträffande tiden för väckande av motion i anledning av proposition, vilken uppskjutits till höstsessionen.

I sammanhang med frågor beträffande uppskjutna ärenden torde uppmärksamheten böra fästas på att det kan vara önskvärt, att ett riksdagsutskott sammanträder under riksdagsferier för att behandla en större proposition, som icke medhunnits under tidigare session. Därigenom kunde tid vinnas och även andra fördelar ernås. Denna fråga är emellertid så outredd, att jag ej anser mig böra väcka förslag därom nu.

4) Den i § 52 andra stycket första punkten riksdagsordningen givna regeln att envar yttrar sig i kamrarna i den ordning, i vilken han anmält sig och blir uppropad, synes böra kunna brytas även i vissa andra fall än då det gäller gemälen. Riksdagsordningen synes böra giva talmannen fullmakt att på ett friare sätt än nu ordna talarlistan vid remissdebatten, så att t. ex. en talare alltid eller i regel kommer att följas av en talare från ett annat parti. Med nuvarande regler händer det, att flera talare från samma parti komma efter varandra. Med en friare rätt för talmannen att ordna talarlistan vid remissdebatten skulle denna kunna bli livligare och mera intressant än vad nu är händelsen.

5) Till slut torde det kunna påpekas, att man vid första tillfälle då ändringar i riksdagsordningen ske bör ändra även texten i dess § 70. Som paragrafen nu lyder är den felaktig. I paragrafen föreskrives nämligen, att bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige skola väljas å lagtima riksdag, trots att begreppet lagtima riksdag är utmönstrat ur grundlagarna för övrigt.

Lagtexten för genomförande av ovanstående ändringar torde utarbetas av konstitutionsutskottet.

Med stöd av vad nu anförts får jag hemställa,

att riksdagen ville till vidare grundlagsenlig behandling antaga ändringar i riksdagsordningen i enlighet med vad ovan föreslagits.

Stockholm den 23 januari 1951.

Å. Holmbäck.